

DE WATERSNOOD WAT ER TUSSCHEN MAAS EN WAAL ZOOAL GEBEURDE EN MET WELKE GEVOLGEN.

Het ligt wel voor de hand, dat een geboren Maas en Waler wiens werk hem later **in het z.g.** Hollandse deel van Nederland brengt, zich in dezen lijd aangetrokken gevoelt om met eigen ogen te gaan zien. wat er na de verschrikkelijke Nieuwjaarsdagen van het oude land is geworden en om met zijn oude bekenden daar te gaan praten over hetgeen zij hebben doorgemaakt.

Weliswaar is hij door de kranten over een en ander uitvoerig ingelicht, zelfs vaak in detail maar enerzijds miste hij juist die details, die zijn specifieke belangstelling hebben. — anderzijds zag hij in vele verslagen (hoe kon het anders) een visie op de streek en haar bewoners, die in velerlei opzicht den buitenstaander verraden.

Wij zijn voor de trekkende kracht bezweken en hebben, verschillende van de meest geteisterde dorpen van het land van Maas en Waal bezocht. Een beschrijving te geven van den algemenen indruk is eigenlijk overbodig geworden: men kent hem uit de dringende oproepen om hulp en de talrijke persverslagen.

Zodra men hetzij den Waaldijk, hetzij den Maasdijk betreedt, ziet men daar beneden de verwoesting van huizen en oogst en boomgaarden.

Tegen de helling van den dijk is het een verzameling van hooi en stro. daken en balken, ramen en deuren, met of zonder kozijn, tafels, stoelen en kasten en wat al meer — alles aangedreven van dichtbij of van heel ver.

De vele fruitbomen zijn op hun plaats gebleven, maar de jonge stammen liggen veelal gebroken, met de kruin op den grond, terwijl de oudere bomen tal van takken hebben verloren of daar staan met opengespleten stam.

Als de zware takken al niet zelf hebben willen afknappen onder den last van het terugsakkende ijs.

Voor zover een boomgaard voor een groot deel overeind gebleven is, toont een draperie van hooi en stro in de takken, hoe geweldig diep het land onder water heeft gestaan.

De mangel- en aardappel kuilen liggen dikwijls open en de vruchten zijn er uit gespoeld.

In den polder, tot dicht bij de dorpen, is alles nog blank water. Het is ons meermalen opgevallen, dat men zich van het nu zoveel besproken gebied een minder juiste voorstelling vormt. Men stelt zich onwillekeurig ene streek voor als het Zuid-Hollandse en West-Utrechtse lage polderland, waar normaal een dorp. min of meer een centrum vormt, waarin de burgerij woont; daaromheen verschillende wegen, laag en smal. met breed water aan weerszijden, die ieder voor zich een z.g. boerenbuurt vormen en waar men. de een naast de andere, vrijwel uitsluitend boerderijen vindt; huis en erf meestal aan den weg en liet bijbehorende land erachter.

De boeren buurtschappen, onder één dorp ressorterend. zijn meestal weer in verschillende polders ingedeeld. In Maas en Waal is de toestand geheel anders Daar liggen, behoudens een enkele uitzondering, de dorpen langs de rivieren. Doorgaans door hoge dijken beschermd.

Van boven naar beneden (richting Niimegen en Tiel.) liggen aan de Waal de dorpen Deest. Afferden. Druten. Leeuwen. Wamel en Dreumel.

Aan de Maas vindt men Batenburg, Appeltern. Maasbommel en Alphen. Beneden Dreumel en Alphen ligt Heerewaarden, waar de beide groote rivieren over korten afstand vlak bij elkaar komen en waar het Land van Maas en Waal wordt afgesloten doordat, vóór liet dorp Heerewaarden, de Waaldijk en de

Maasdijk elkaar ontmoeten en dus een gesloten ring vormen.

Daarachter volgt denedenwaarts de Bommelerwaard. In die dorpen woont de gehele bevolking dooreen. Men ziet er een herenhuis of een burgerwoning naast een boeren-hofstede en de afzonderlijke Hollandse boeren buurtschappen kent men er niet.

Vandaar vermoedelijk ook. dat men er niet de tegenstelling "boer" en „burger" kent zoals die in de Hollandse dorpen zo sterk leeft.

Druten geldt als de hoofdplaats van Maas en Waal. Daar is 'n betrekkelijk grote aaneen gebouwde kom.

Daar vindt men o.a. het Kantongerecht, het Ambtshuis. zetel van den Dijkstoel van het Polderdistrict Maas en Waal.

De Maas en Waalse tram heeft er haar hoofdstation en het Weekblad De Maas en Waler wordt er uitgegeven

Verder treffen we in Wamel nog een kleine aaneen gebouwde kom aan.

Maar overigens zijn de dorpen, waarvan sommige vrij groot' zijn (Leeuwen b.v. telt ongeveer 4000 inwoners *1926) ruim gebouwd- langs tal van gemeenlijk brede en goed onderhouden wegen.

Een deel van de huizen, in de Maasdorpen wel het grootste deel. is op tegen den dijk gebouwd; de rest. aan de Waal overal de kern van het dorp, spreidt zich landinwaarts tot op 1 a 2 K.M. van den rivierdijk.

Men heeft, dus een bebouwde strook langs de Waal en een langs de Maas; de dorpen aan de een rivier liggen gemiddeld 1/2. a 2 uur gaans van het tegenoverliggende dorp aan de andere rivier. In en om de dorpen ligt bouwland en heel veel boomgaard. De vele vruchtboomen overal in de dorpen. ook tussen de bebouwing, maken in den bloeitijd dit land tot één grote bloementuin.

Men moet dan ook vanaf de mooie ruime rijwegen op de dijken zich verzadigd hebben aan die kleuren weelde in den

vollen bloei van krozen of kersen of peren en appels, om de schrijnende tegenstelling te voelen als men nu diezelfde dijken berijdt en zijn oog laat gaan over die desolate. kapotte, boel daarbeneden. In die dorpen nu. ziet de Hollander, buiten den rivierdijk, niets dat hem aan een polderland herinnert. Dat krijgt hij pas enigszins als hij verder het land ingaat.

Daar vindt hij achter de dorpen, één onafzienbare grasvlakte, ingedeeld. in kleine stukjes die door sloten van elkander gescheiden zijn. Hier en daar een weg met wilgen- of peppel-bomen erlangs. Dit zou men in Holland den „Polder" noemen: de Maas en Waler spreekt meestal van het „Veld".

Dit veld strekt zich over de volle breedte uit vanaf de Maas- tot de Waaldorpen. Men vindt, er zoo goed als geen huizen buiten "n paar kleine dorpjes, die er opzichzelfstaande groepjes vormen. Deze dorpjes waren er bij den doorbraak wel het ergst aan toe omdat zij geen dijk als vluchtheuvel hadden.

De boerenhofsteden liggen, als reeds gezegd in de dorpen. Bij die hofstede. zowel.. groot als klein. bijna steeds eigendom van de:. bewoner, liggen In 't algemeen slechts enkele bunders land. Maar het land. waar de boer zijn vee weidt en zijn hooi oogst, ligt in het ovengenoemde „veld", dikwijls een uur gaans en verder van de hofstede verwijderd, In den zomer kan men daar steevast mensen aantreffen, die land en vee gaan inspecteren, gewapend met een polsstok (daar veldstok genoemd), om van het ene perceel naar het andere te springen over de sloten. Het spreekt wel vanzelf, dat ep die bedrijven geen 30 of 40 melkkoeien kunnen gehouden worden, zoals onze kaasboeren dat doen: dat zou moeilijk uitvoerbaar zijn.

De rundveestapel van den groteren boer bestaat dan ook hoofdzakelijk uit jong vee, waarin uiteraard een levendige handel wordt gedreven. Daarnaast houdt hij slechts een vier- of vijftal melkkoeien, waarheen men des zomers over grote

afstanden de speciaal voor dat werk gehuurde "melksters" met hun typische melkwagentjes ziet optrekken.

In verband met het aanwezige bouwland en de grote weilanden worden vrij veel (paarden) **vaarsen** gehouden _ Over de talrijke kleine boertjes horen we straks noch

Het bovengenoemde grasland In de polder Is voor hel grootje deel eigendom van z.g. bultei,gei.rldcu: heeren die elders wonen. Ieder laar worden duizenden bun. der--, door de notarissen publiek verpacht, zood it de meeste boeren hot en haar e» dikwijls uren ult elkander gelegen perceelen wei- en hooüand ii, gebruik hebben, zonder te weten, of dezelfde percelen ook het volgende jaar weer de hunne zullen zijn. In het Hollandse polderland zou deze methode. behalve onaangenaam voor den boer ook verderfelijk voor het land zijn

Het Maas- en Waalse grasland behoeft echter niet de zorgvuldige behandeling, die m laatstbedoelde polders eis is. De grond is zwaar en van zeer goede kwaliteit en aan het weiland gebeurt maar heel weinig. Trouwens het uitbaggeren der sloten is daar niet mogelijk: een „**harde**"-bodem is er met.

Het land ligt vrijwel- gemiddeld ongeveer 5 Meter boven N.A.P. De sloten zijn smal en houden in den zomer soms geen of heet weinig water.

Om het vee voor het drinken toegang tot de sloten te geven, moeten veelal ingravingen gemaakt worden, tot behoud der afscheidingen worden nu en dan de sloten met de spade afgestoken en uitgediept en de uitkomende kiel gaat natuurlijk over het land.

Maar overigens komt er van mesten dikwijls niet veel en laat men dit goeddeels maar aan het weidende vee over.

Het spreekt vanzelf, dat er niet maar weer ieder jaar op hetzelfde land hooi gewonnen wordt zoals op gedeelten van de Hollandse hofsteden wel geschiedt: daar zorgen de pachtcondities wel voor. Het eigenlijke Maas en Waalse gebied,

zoals liet boven, niet geheel volledig, is omschreven, telt gemeenten met tezamen ruim 20.000 inwoners.

Waterstaatkundig vormt het gebied één Polderdistrict (Groot waterschap) bestuurd door een Dijkgraaf, Heemraden en Hoofdgeërfden. Vergeleken bij de bestuurders der gemeente», zou men den dijkgraaf kunnen vergelijken den burgemeester, de heemraden. met de wethouders en de hoofd geërfden met de leden van den raad

Het polderdistrict heeft een oppervlakte van ongeveer 11800 hectaren (118 K.M.2) en is onderverdeeld in 16 dorpspolders. De grondwaarde varieert van f 2000— tot f 3000.— per H.A. Dit hele district en behalve dit nog tal van meer Oostwaarts gelegen dorpen in het polderdistrict Rijk van Nijmegen zijn het slachtoffer geworden van den verschrikkelijke dijkdoorbraak te Nederasselt op 31 December 1925.

Wij willen ons niet wagen aan het bespreken der schuldvraag. Vast staat echter, dat men. zoowel in het Rijk van Nijmegen als in Maas en Waal wist. dat de dijk bij Neerasselt niet te sterk was. vooral niet sinds hij veel meer water te weerstaan had na de verhoging van Rijkswegen van de Beerse Overlaat aan de overzijde van de Maas.

Vast staat ook dat de Dijkstoel van Maas en Waal daaraan niets heeft kunnen doen. Er is namelijk wel een Gecombineerd College van de beide Districten, doch dat regelt alleen de gezamenlijke waterlozing: omtrent de vierdijken, bij welker soliditeit. zoals ook nu weer gebleken is hun belang ten nauwste is betrokken, hebben de besturen van Maas en Waal niets in te brengen.

Het polderland heeft vanaf Wijchen tot Dreumel en Alphen een verval van ongeveer 8.80 M* tot ruim 4 M. plus N.A.P. De Maas bij Nederasselt had een hoogtestand van ongeveer 11 M. plus N.A.P. Toen dus bij de mannen van den Dijkstoel de doorbraak bekend werd. besepte» deze terstond, dat dit een ramp

betekende voor geheel Maas en Waal. en voor ieder dorp op zich te groter. naarmate het meer in de richting van den zak ligt. die wordt gevormd bij het bovenomschreven punt achter de dorpen Alphen en Dreumel. waar de Waal en de Maasdijk elkaar vinden.

De Dijkgraaf liet dan ook terstond alle burgemeesters weten wat er te wachten stond en het consigne was „ruimen". Deze dijkgraaf, de heer J. G. de Leeuw, blijkt het hoofd koel te hebben gehouden en de gehele situatie terstond goed te hebben overzien: zulks moet temeer gewaardeerd worden, wij! hij. zonder tevoren van den Dijkstoel deel te hebben uitgemaakt, nog geen vol jaar geleden met dit gewichtige ambt werd bekleed.

Hij heeft nl. «ogenblikkelijk, en terwijl de hoge waterstaatsautoriteiten nog huiverig bleken te zijn voor de verantwoordelijkheid van zo sterk en ruw-schijnend ingrijpen, doorgezet om kunstmatig twee grote doorbraken te forceren in de Maasdijk tussen Dreumel en Alphen.

Daar lag de kruin van den dijk slechts **Y.10 + NAP. of 1.70 M.** beneden den stand van het Maaswater bij den doorbraak. Dit was mogelijk, doordat de rivier vanaf Neerasselt tot Alphen een verhang heeft van omtrent 3 M. (ongev. **IN c.M. per K.M.**)

Waar nu de bedding der Maas door de dijkbreuk bij Neerasselt feitelijk voor een groot deel werd verlegd naar Maas en Waal en het water met een peil van bijna 11 M. binnenstormde, moest, indien de Maas bovet. niet sterk zakte, in de laagste geleden dorpen zooveel water verwacht worden, dat het tenslotte daar weer over dcii dijk heen in de Maas kon teru^ioopen. Maar dan zouden deze dorpen er 5 meter diep ondergezet worden!! Dit werd thans voorkomen, doordat met behulp van de genietroepen in den dijk op zijn laagste punt twee gaten werden geslagen van elk 100 meter breedte.

Toen het werk klaar was. stond er reeds

zoveel Nederasselts water aan de binnenzijde tegen den dijk. dat een nabijgelegen huis terstond door den uitstortenden stroom werd meegevoerd en dóór het gat heen ergens in de Maas terecht kwam.

Deze kunstmatige doorbraken en vooral het onverwijld besluit ertoe zijn van onberekenbaar nut geweest, wijl moet aangenomen worden, dat zonder deze geïmproviseerde lozing het gehele land van Maas en Waal nog 1. M. dieper onder water zou gestaan hebben dan nu reeds het geval was.

Tot begin februari 1926 hebben deze doorlaten gewerkt. Toen is met man en macht wederom aan de dichting begonnen en wordt hieraan onder leiding van het Ingenieursbureau Van Hasselt en De Koning te Nijmegen full speed gewerkt. De grillige Maas toch. die. intussen eindelijk flink gevallen was. is nimmer te vertrouwen in een , nieuwe was zou het gevaar meebrengen, dat het rivierwater wederom door de coupures in het land terugloopt. Thans werkt het polderdistrict met de normale lossings middelen in den vorm van 4 stoommachines. die te zamen 1400 kub. meter water per minuut aan de Maas terug geven.

Bemaling op de Waal bestaat er niet. omdat deze rivier zooveel hoger ligt Hoe groot de massa water is. die nog is achtergebleven blijkt wel! hieruit, dat hij dat na massale uitpompung nog nauwelijks enig zakken was te constateren: zelfs lezen we nu weer van was, tengevolge van de kwel. We zagen bij Dreumel de geweldige gaten in den stevigen. geheel uit klei opgebouwde dijk met zijn dikke verharde rijlaag .is thans het drukke gedoe van de dichting. De hiervoor nodige grond wordt afgegraven van de Buitendijks vlakbij gelegen uiterwaarden.

Het land wordt ingevolge de noodbepaling van art. 73 der Onteigeningswet door den Dijkstoel zonder meer in bezit genomen en de regeling der schadevergoeding volgt later als daar meer tijd voor is. *)

Van een medewerker

Kop: DE WATERSNOOD
WAT ER TUSSCHEN MAAS EN WAAL ZOOAL GEBEURDE EN MET
WELKE GEVOLOEN.

Krantentitel: [Het Centrum](#)

Datum, editie: 25-02-1926, Dag

Nummer:

Uitgever: Mij. tot Exploitatie v/h Dagblad Het Centrum

Plaats van Uitgave: Utrecht